

ПАРАСКЕВА ГЕОРГИЕВА ЦАКОВА
(по баща Бояджиева)

(историята е споделена от Стефан Саранеделчев, племенник на Параскева Цакова, и е публикувана в книгата “Хроника на част от Стайковския род”)

Параскева е шестото дете на Владка и Георги Бояджиеви. От детските ѝ години всички в семейството (родители, сестри, братя) се обръщат към нея с името Пенка. Така бе известна и на всички нейни племенници. Родена е на 9 януари 1915 г. в с. Осиковица, където завършва начално и прогимназиално образование. С нея, също на 11 ноември 1984 г., проведох разговор, при който много от онова, което ми разказа съвпада с разказите на нейните сестри. Ето част от разговора:

– *Лельо, моля те разкажи ми нещо за твоя живот!*

– *Както ти каза и каза Дица, ние бяхме много деца, но баща ни и майка ни бяха трудолюбиви и не сме гладували, не сме ходили по хората да работим. Татко казваше: „Аз нямам деца, за да слугуват на хората.“ Винаги сме били добре нахранени и добре облечени за времето си. Мама ни шиеше роклички. Може да се каже, че живеехме добре. Може да се каже, че нямахме хубава къща и мама все това си викаше, че завира децата си в къща с мънички прозорци.*

– *За коя къща говориш? За малката ли, която бе вдясно от дворната порта ли?*

– *Не бе, Стефко. За голямата къща. Тя си бе с малки прозорци. Строена е от дядо Стайко Цолов, нашия дядо. Когато работиха бояджийския занаят, боядисаните дрехи зимно време ги простираха в един сайвант, отстрани на двора.*

– *За мене тази къща бе много голяма, хубава, интересна и дори тайнствена. Никога не съм я преценял с оглед големината на прозорците. Вероятно времето, когато е строена е било такова, че се е налагало прозорците да бъдат по-тесни. Но аз искам да те попитам друго нещо. В къщата, откъм улицата се влизаше в едно голямо помещение, за което са ми разказвали, че преди Освобождението, а известно време след това, дядо Стайко го е използвал за кръчма. По време на твоето детство за какво го използваша?*

– *Аз го помня по времето, когато хората там носеха дрехи за боядисване. Там ги претегляхме и подреждахме, за да бъдат боядисани. Ние, по-малките, помагахме. Например от хартия правихме фунийки, в които слагахме боя, която татко и мама продаваха. Защото освен с боядисване на дрехи и други тъкани се занимаваха и с продажба на боя.*

– *Да си спомняш за тези хартийки, с които сте правили фунийки от къде сте ги взимали? Защото моята майка ми е разказвала, че много от тази хартия е била от страници на книги изписани на старобългарски. Вчера като говорих със Стефан Маринов Иванов (историк на селото, наш родственик – б.а. СтС) и разказах това, той ми каза „Да знаеш, че в дома на Стайко Цолов е имало много ценни неща, включително и ценни книги“.*

– *Възможно е, но ние сме правили това, което татко и мама ни казваха и използвахме хартия, която те ни даваха. Повечето от хартията бе от стари вестници, защото татко получаваше и четеше много вестници. Освен тази работа, ние по-малките деца, вършихме и домашна. Ходихме за трева, хранихме*

домашните животни и птици. Като поотраснахме, кое дете с добитъка, кое на нивите. Аз 13-14 годишна започнах да копяя на нивите с по-големите.

– Ти с майка ми Веска и с леля Бонка, като най-малки сте расли заедно, играли сте заедно, момували сте.

– Имаме много общи спомени. Ходихме по вечеринки. Всичките си сестри съм обичала, но Веска, като най-малка от нас, най-много съм обичала. Може да ти е разказвала, че ние с нея като малки все се прегръщахме. Всяка от нас искаше да покаже на другата колко много я обича. Стискаме се, стискаме се, и един ден при това стискане бутнахме тенджерата с ядене от печката, та се разсипа. Ама мама беше такава, че може някой път да ни се поскара, но бой или нещо лошо от нея не сме видели. Пък и татко не ни е бил. Ние толкова деца бяхме и как е могла мама да ни изтърпи. Когато ходихме на вечеринки, никога без позволение не сме отишли. Тази вечер ще има еди-къде си, питаме татко. Той никога не ни е спрял, но питаме.

– Кога се омъжи и как протече след това животът ти?

– През 1942 г. се сгодихме с вуйчо ти Димитър от с. Джурово, а на 28 февруари 1943 г. се венчахме. Неговото село е на 4 км. от Осиковица, но тогава ние бяхме в Ботевградска околия, а те в Тетевенска околия. През ноември същата година се роди дъщеря ни Маргарита, а през март 1945 г. синът ни Георги. Накрая на 1943 г. отидохме в Каспичан и там живяхме до 1961 г., когато се преместихме в Ботевград. Мама и татко бяха останали сами на село. Митьо един ден с кола ги докара в Ботевград.

Както става ясно от разговора, съпругът на леля Пенка е Димитър Вутов Цаков. Роден е на 27 април 1914 г. в с. Джурово, тогавашна Тетевенска околия. Рано остава сирак. Завършва начално образование в родното си село, а прогимназиално (основно) в Осиковица. След това учи в професионалното Занаятчийско дърводелско Димитър Цаков училище в Етрополе. По мое мнение, от четиримата зетьове на баба Вата и дядо Георги, които помня, вуйчо Димитър бе човекът с най-уравновесен характер. Запомнил съм го от срещите, които съм имал с него, като много разсъдлив, добър, толерантен мъж. Много любознателен, четеше много и се самообразоваше. Бе усвоил и международния език „Есперанто“. Знам от разказите на майка ми, че когато той с младото си семейство се установява да живее в гр. Каспичан, постъпва на работа като полицаи на гарата. Службата му е била свързана основно със задължения да съблюдава за спазване реда при пристигане и отпътуване на влаковете, за да няма нещастни случаи.

Вуйчо Митьо и леля Пенка не са удовлетворени от живота в Каспичан и през през 1961 г. се завръщат в родния си край. Вуйчо работи по основната си специалност като дърводелец в Промкомбинат „Родина“ – Ботевград, където се пенсионира. През втората половина на 60-те години си направиха хубава къща в Ботевград. В големия двор на къщата, особено след пенсионирането си, той заедно с леля Пенка, децата и внуците им отглеждаха зеленчуци и голямо стопанство от домашни птици, зайци и други домашни животни, обработваха и малка земеделска земя в красивата околност на града. Вуйчо почина на 17 май 1995 г. в Ботевград.

Забравил съм какви са причините записът от разговора ни с леля Пенка по-горе да е прекъснат и дали съм я питал за други неща от живота ѝ. Например, сега, когато пиша тези редове си спомням за разказано от моята майка за един много драматичен

епизод от живота на леля Пенка. По спомен на дъщеря ѝ Маргарита това е, когато синът Георги е на година и половина. Следователно би трябвало да е през 1946 г. Всяко лято, по време на жътва, всички сестри се събират в дома на дядо Георги и баба Вата и взимат участие при жънене на нивите. При жънене леля Пенка се порязва със сърпа. На пръв поглед една дребна драскотина, каквато много пъти се е случвала с жътварки от цял свят. За зла беда, тази драскотина на леля Пенка бързо инфектира и се оказва, че е заразена от тетанус. В Ботевград, а след това и в София лекарите дават отчайващи за живота ѝ прогнози и отказват да я лекуват. Разбрал за това, брат ѝ Стайко урежда да я приемат в казанлъшката болница, където дълго време я лекува негов личен познат, много способен лекар, чиито имена не съм научил. Направени са няколко операции, но освен това Стайко проявява голяма настойчивост, за да изпишат за лечение на сестра му пеницилин, който по онова време е голяма новост в лечебната практика и изключително дефицитно лекарство.

Разполагам с писмо на вуйчо Стайко изпратено от Казанлък на 01.09.1947 г. до родителите му в Осиковица със следното съдържание: *„Драги татко и майко, Ползвам се от заминаването на Митьо да ви драсна няколко думи. Сега аз знам, че най-важния въпрос е как да се гледате. Кирил не ми се е обаждал отдавна. Поръчах да му кажат да дойде при мен та да си поговорим. Аз мисля, че тази зима ще трябва да останете в село. След това ще видим, след като поговорим с Кирил какво трябва да направим. Ако аз имах жена истинска другарка при себе си бих ви взел. Защото с една такава истинска другарка и сътрудница аз сигурно щях да имам и къща, и някое парче нивичка или лозенце, където вие бихте могли да намерите занимание и да не почувствате скука или неудобство, каквото би се получило сега, ако дойдете на чужда къща, като квартиранти, без своя земя, без свой добитък. За Бонка няма какво да кажа. Нека всекиму Бог да даде щастие, та и на тях. За Пенка, Митьо ще ви разкаже. Смятам, че вече също е добре. Много поздравя на Еленка и Петьо, на дядо Пешко и на всички другари, съседи и познати, но най-много на вас двамата. Гледайте да нареждате каквото и както можете, а каквото не можете и аз бих могъл да направя не се стеснявайте да ми пишете, за да взема мерки. Син ви Стайко.“*

От това писмо може да се направи извод, че вероятно случаят с леля Пенка е от 1947 г. Друга хипотеза е случаят да е през 1946 г., а лечението да е продължило над една година. Последното е напълно възможно с оглед тежестта на заболяването и обстоятелството, че лекуващият лекар е бил личен добър познат на вуйчо и че лечението не е било по частен път, а в държавна болница. Друго, което знам е, че когато вуйчо Стайко почина, роднините ни коментираха, че неговият гроб е в близост до гроба на лекаря спасил леля Пенка.

Леля Пенка, като всичките ми лели бе изключително добра, чувствителна, състрадателна, трудолюбива жена. В гр. Каспичан работи в Завода за санитарен фаянс „Г. Димитров“ (сега „Рока“). През 1961 г. семейството окончателно се установява да живее в Ботевград и тя постъпва на работа в Промкомбинат „Родина“, където отначало е една от няколкото жени, които тъкат килими. По-късно производството на килими в предприятието е преустановено и тя работи в отдел за тъкане на шалове. След пенсионирането си също като сестра си Елена на домашния си стан вкъщи тъчеше прекрасни килими, губери и др. Почина на 1 юни 2006 г. в Ботевград.